

Şlýapa / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Şlýapa / satiriki hekaýa ŞLÝAPA

Howanyň duýdansyz sowap, süňňüme ornap barýan çigrek şemala dalananyndan soň, gyşyň golaýlaşýandygyny duýdum. Egnime, aýagyma geýer ýaly oduk-buduk bar welin, öýüň içinden kellä geýere zat tapmadym. Aýalymdan haýyş etdim. Ol görgülem bir sagatlap öýüň içini agdar-düňder etdi.

– Tapdym, indi işimiz oňar! – diýip, magazinlerden kemptut tapyp gelen ýaly ýyrş-ýyrş etdi. Elinde bolsa, iki ýyl mundan oň aatyn alan şlýapam bardy. Aýalym görgüli ony ýelýyrtan ýaglyga dolap, sandygyň düýbünde gizläp goýan eken. Gizlemezçe-de däl. Ol şlýapanyň hormatyna gyzyldan ýadygärlik dikseňem az. Wah, şol ýyllar ýene-de bir dolansady. Onda ýene-de ýüz-gözüm tegelenip, garnym biraz öňe giderdi. Haý-haý, ol döwürler gowudy-la! Ýaňy semröp başlapdym welin...

Bir gezek şol döwürde işim düşüp, şäherimiziň merkezi uniwermagyna girdim. Ana, şonda geým-gejim satylýan bölümüne baranymda lowurdap duran şu gara şlýapa gözüm düşdi. Özem hut şü wezipeli adamlaryň geýýän şlýapasy.

Derrew birisini satyn almaly boldum. Bahasy elli manat eken. Şol wagtky baş çüýşe aragyň puly-da! «Muň ýaly şlýapaň bolsa, aragyň özi tapylar» diýägetdin, aldym-da, eňdim öýe. Şondan soň bolsa şeýle wakalar boldy.

Zähmet rugsadyny alanyndan iki-üç gün soň, sertaraşhana bardym-da, gowy edip saçymy bejertdim. Soňra öýe geläge-de täzeje gara köwşümi, balakdyr penjegimi geýdim. Şol şlýapanam başyma ildirdim. Institutda okaýan oglumyňam papkasyny alyp galdym. Irdenem, magazinlere sary ýola düşdüm. Maňa ilki gözi düşenlerem goňşularym boldy.

– A gyz, bi goňşymyz ýokary çekiläýipmi? Seret-le oňa, agynja ministriň bar-da!

– Şeýlemi?!

Goňşularum gaty geň galdylar. Dogry-da, otluda prowodnik bolup

işläp ýören adamyň birden beýle bolup çykmagy ýatsañ-tursaň oýuňa düşmejek zat ahyry.

Hawa, barşyma göni «Gastronom» diýlip, ýazylygy uly azyk harytlary magazinine bardym. Bu ýerde bolup geçýän zatlar halys meni şeýtmäge mejbur etdi. Şlýapaly kişiler dükanyň ýeňse işiginden geler-de sen-men ýok, satylyp duran etiň süňksüz ýerinden alyp giderler. Özem edil meňki ýaly şlýapalylar. Towugam bolsa, togsan başlik çayam bolsa, gowuja süýjülerem bolsa şolaryňky. Tekjelerde welin, ol zatlary görmersiň. Bu adalatsyzlyga çydaman, menem şu işe baş goşmagy makul bildim. Özümi sese goýup gördüm. Ellerimiň birisi galdy, birisi galmady. Oňa derek agzym «Gitmeli» diýdi. Şeýdip, sesiň köplügi bilen, şol magazine garşy ýola düşdüm. Barşyma ses-üýn ýok, magaziniň içine – sklad jaýyna bardym. Men bu zatlary göz astyna alyp gezip, beýleki şlýapaly kişilerden ýagşy öwrenipdim. Kä wagtlar dagy hiç zat almajak bolmasam-da şu zatlary öwrenmek üçin, ir ertirden günortana çenli magaziniň içinde Abweriň jansyzy ýaly aýlanyp ýörýärdim.

Şu ýerde özümiň biçak mähirsiz, hyrsyz ýüzümiň nazary gazaply gözümiň uly peýda edendigini-de aýtmalydyryn. Sklad jaýyna giren dessime hars urup işläp duran iki ýigit maňa tarap nazaryny aýladylar. Soňam öz aralarynda bir zatlar diýişdiler. Bada-bat ylgaşlap, birisi ýanyma geldi.

– Salowmaleýkim, agam! – diýip, iki elini uzatdy.

– Gurgunmyň? – Sesim çalaja eşidildi.

Ulumsylyk bilen oňa tarap öwrüldim-de, ýeke elimi uzatdym.

– Agam, bir zatlar gerekmedi?

– Ýok!

– Bu ýeri sklad...

– Bäbenegim kör däl! Kim borsuň?

– Uly satyjy!

– Onda işiň bilen boluber!

Haýbatly çykan bu sese ýigit ýüzüme ýalt-ýult edip seretdi-de, sessiz çykyp gitdi. Men bolsa; skladdaky zatlary birin-birin gözden geçirýärdim. Bir görsem, gapdalymda bir ýigit salam berip dur.

– Agam jan, salowmaleýkim!

– Salam!

– Bä, ýüzüň-ä tanyş agam jan! Nirede görüşdikkäň?!

Men bir gezek gaty arçyndym-da, onuň sowalyny jogapsyz galdyrdym.

– Bi zatlary satuwa çykarmaýaňyzmy? – diýip, bukulyp goýlan delje harytlary ümledim.

– Çakyrarys! Ýöne, ilki agalarym gereğini alsyn, soň çykararys diýip, saklap otyryn.

– Saklama, häziriň özünde tekjelere çykaryň!

Bu söz magazin müdiriniň ökjesine köz basana dönderdi:

– Aý, agam jan, bizem bokurdaga bir zatlar oklamaly ahyry. Bizem edil siziň ýaly çaga bakýas. Beýdişip durmaly!

– Hüm... Ýeri, bolýa-da, ýöne beter göze düşmäh!

– Diýşiňiz ýaly bolar!

– Hany onda, ondan-mundan atyşdyr! – diýip, aýalymyň dolap beren iki sany sumkasyny eline tutdurdym. Almaly zatlary birin-birin görkezişdirdim. Öýe gelenimde aýalym görgüliniň begenjinden ýaña gözüne ýaş aýlandy. Süýji-süýji sözläp, alkyş okap, togsan başlık çaydan demläp, çay äberdi. Elini üç gezek sabynlap ýuwubam, şlýapajygymy usullyk bilen çykaryp, arassaja ýaglyga dolap, şfoneriň içine salyp goýdy.

«Käriňi täzeläýdiňmi?» diýip, goňsularym öýe gelip ugrady.

«Ýok-la, bir şlýapajyk satyn aldym. İşden soň şähre çykanymda geýäýmäm bar» diýip, olary rahatlandyryp goýberdim. Ýogsa, işe gidenimde bir eşik, magazine gidenimde bir eşik geýseň, onda-da soňky iki hepdede goňsularyň, tanyş-bilişleriň elbetde, geňlärlär.

Ana, şeýdip, bolçulyk döwründe has-da bol ýaşap başladyk. Bir zady boýun almagymyz gerek. Bolçulyk diýlen döwürde-de hemme zat söwda açyk çykanokdy. Delje zatlar belli-belli adamlara gidýärdi. Şol belli-belli adamlaryň birisi-de mendim. Meni-de belli adam eden şol şlýapady. Wah, nädip üstünden baryp alybildiň diýsene! Aý, dogrusy, çüwjek adamyňky çüwüberýän eken.

Öýümizdäki bu bollugy görüp, goňsularym meniň diýen sözlerime ynanmajak bolýarlar. Dogrusy ynanmanam goýdular. «Dogrujaňy aýdaý, seniň başga-da abraýlyja ýerde işleýän ýeriň bolmaly.

Ýogsa, bu zatlar nireden gelsin?» diýýärler.

Emma men syrymy açmaýardym. Sebäbi syr syrlygyna-da galmaly ahyry. Muny şeýtmek üçin aýalym bilen ant içip, awy ýaladyk.

Ýöne biziň bu bolelinligimiz uzaga çekmedi. Nobatdaky reýsime – Moskwa baryp gelenimden soň, öýden şlýapa tapylmady. Aýalym görgüli aljyraňňylykda niredede goýanyny unudaýypdyr. Ol ýarym ýaş bolup, uzakly gün öý goşlarymyzy dökdü. Barybir tapylmady. Onsoň, ogurlanandyr diýen netijä gelip, gözleg işlerini goýbolsun etdik.

Şondan soň ýene-de garypja günlerimiz başlandy. Öňki günümüzü dikeltjek bolup, gaty kän dyraşdyk. Şäheriň, goňşy etraplaryň magazinleriniň ählisini, jygylyk bazaryny aýlanyp çykdyk. Emma onuň ýaly şlýapa tapylmady. Käbir magazin müdirlerine, bazaryň skladçylaryna para-da hödürledik. Peýdasy bolmady.

Ine, şondan iki ýyl geçdem welin, tapylaýdy. Aýalym ony sklad jaýymyzda ata-babadan galan köne sandygyň içine atyp, agzyna-da ullakan gulp asyp goýupdyr. Nämemiş, iş bilen bir ýerik çykanda yzynda öýüne giräýseler, tapylmaz ýalymyş. Onuňam dogry. Çünki şu günler sähelçe wagtlyk öýünden çykdygyň, ogrular öýüňi dökjek bolşup durlar-how!

Ana, tötänlikde üstünden barlyp tapylan şlýapany elinde tutup durşuna aýalym hem begenjinden, hem gynanjyndan zar-zar aglaýardy. Ýaşa dolan bäbenegi bolsa maňa dikilgidi.

– Ahyr tapyldy. Sadagasy boldugum, indi bi bizi eklär. Ýogsa, bi talon diýdiler, palon diýdiler, iýere idili zat bermäni goýdular. Kakasy görgüli bu şlýapany gözläp, menzil-menzil ýollary söküp geldi. Görmedik dükany, barmadyk ýeri galmady. Wah, ykbalyň bize ýene-de gülüp bakjagy bar eken. Indi talon, kartoçka diýip, iller ýaly ygyp ýörmeris. Şeýle dälmi kakasy?!

– Hawa.

– Bar onda, eşikleriňi çalyş, ikem däl üç sumka al-da, eň magazine. Agzymyza süýjüdir köke, täzeje et degmezmikä. Halwadyr bolgar mürepbelerjini, marmeladdyr şokoladlary dadyp görmänimoze esli wagt bolupdyr. Goýaldan süýt bolsa-da, bir karobkasynu al-da gaýdyber.

– Hemmesini gül ýaly ederin.

Magazine girdim-de, öňkülerim ýaly ýeňse gapysyndan girdim.

Sklad jaýynyň gapysy bolsa guply dur.

– Müdiriňiz nirede? – diýip, geçip barýan ak halatly gyzdan soradym.

– Öz otagyndadyr!

Ardynjyrap girdim. Magazin müdiri öňki däl. Ol bir zatlar ýazyşdyryp otyrды.

– Gurgunmyň inim?

– Essalowmaleýkim, gel ýaşuly?

– Iş aladalar neneň?

– Erbet däl, kartočka sistemasyna geçelimiz bäre goh-galmagal ýatyşdy. Her kimiň öz paýy bar. Haçan gelip alsa dur ynha.

– Diýmek asuda-da?

– Hawa!

– Şeýle bolawersin.

– Aýdyp otur agamn näme hyzmat?

– Skladyňyzy göräýjekdim.

Müdür meni boýdan-başa synlady-da:

– Skladda zat ýokdur agam. Bar zatlarymyzy ynha, satyp otyrys – diýdi.

Şlýapama göwni ýetmedi öýdýän diýen pikir kelläme geldi. Men dergazapsyran boldum:

– Özüm gowy bilýän, nämäň bar-ýoklugyny!

– Ýaşuly, siz nädip menden gowy bilýäňiz? Harydy alýan men, goýberýänem men.

– Inim, goh turuzyp durma-da, diýlenini edäý.

– O näme üçin etmelimişim? Aslynda özüňiz kim bolarsyňyz, maňa buýruk berer ýaly?

– Men kimdigimi agzyna çolap oturmaýyn, abraýlyja işlejek bolsaň, et diýlenini edäý.

Müdiriň gahary ýetjek derejesine ýetdi:

– Ýaşuly, çyk şu ýerden!

– Ol öz işim!

– Dawaý, çyk diýýän!

– Sen how, kim bilen gürleşýäniňi bilýäňmi?

– Kim bolaňda-da mana tapawudy ýok, hut ministr bolaý. Ýöne çyk şu ýerden!

Gohumyzy eşidendir-dä, satyjy ýaş oganlaryň ikisi eňşip

geldi.

– Năme başlyk, ýene birisi geldimi?

– Hawa.

Olaryň ikisi-ds gelip, alkymyma dykyldylar:

– Ýaşuly, abraýyň barka ugra şu ýerden!

Maňa ökje götermekden başga alaç galmady. Ýöne gaçmagam birbada namartlyk hasapladym.

– Çykmaly bolsa, çykaýarys! Ýöne bujagazlaryňyz bilen iru-giç hasaplaşmaly bolar.

– Hýäk, arman ýaşuly bolýañ-da, ýogsam...

– Nă-ăme, ýogsam?!

– Ine, ýogsam! – diýip, daýaw ýigitleriň birisi ýeňsämden sütenekledip, iterip, gapydan çykaryp goýberdi. Sumkalarymam yzymdan zyňyşdyrды: – Ejeňi s... diýsänim! Dünýäni bulaşdyranynyzy az görýäňizmi?! Gaýdybam bir şu ýerlerden garaňy görkez. Soň göreris!

Ana, şlýapanyň abraýynyň gaçandygyny şonda bilip galdym. Äl ýaşaýşyň özgeräýşini? Iki ýylyň içinde ýurt beýle bulaşandyr öýtmändim.

Ýöne men hiç hili ruhdan düşmedim-de, şlýapamy arassaja ýaglyga dolap, ýene sklad jaýymyzdaky köneje sandygyň düýbüne atdym. Zamananyň bi üýtgäp durşuna ýene-de iki-üç ýyldan şlýapanyň abraýynyň dikelmegi, belkem has-da artmagy mümkin. Oňa çenli bolsa, goý, magazine aýalymyň özi gatnasyn...

Jorageldi SAPARGELDIÝEW. Satiriki hekaýalar